

Nr 144.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; given Stockholms slott den 7 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:0—7:0 hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler uppkomna frågor om pension åt i det följande angivna personer och anför därvid:

1:0.

F. d. kaptenen vid Norrlands artilleriregemente Nils Uno Gustaf Holmgren. I ärendet har inhämtats följande:

Holmgren, som är född den 22 november 1872, erhöi från och med den 23 maj 1924 avsked med pension från beställningen såsom kapten vid Norrlands artilleriregemente och inträdde samtidigt såsom kapten i Bodens artilleriregementes reserv.

Holmgrens pensionsförmåner utgjorde intill den 1 juli 1925 dels 600 kronor pension i femte klassen av arméns pensionskassa, dels ock 2,120 kronor fyllnadspension jämte 1,270 kronor pensionsförbättring. Från och med den 1 juli 1925 tillkommo 522 kronor pensionsförhöjning från därtill anvisade statsmedel, varefter pensionsförmånen, förutom dyrtidstillägg, uppgick till sammanlagt 4,512 kronor för år.

Holmgren blev under år 1924 styrelseledamot och verkställande direktör för fastighetsaktiebolaget Mälarhöjden. Sagda befattning beklädde han intill den 20 januari 1928, varefter han erhöll anställning såsom föreståndare för ett av Allmänna sparbankens i Stockholm avdelningskontor. Denna anställning måste Holmgren lämna, då banken på våren 1929 försattes i konkurs. Samtidigt försattes även fastighetsaktiebolaget Mälarhöjden — ett av de allmänna sparbankernas s. k. »stödbolag» — i konkurs. I samband därmed anhängiggjordes vid Stockholms rådhusrätt talan mot bland andra Holmgren i hans egenskap av styrelseledamot och verkställande direktör i ifrågavarande bolag under åren 1924—1928, därvid Holmgren åtalades för konkursbedrägeri. Sedan målet fullföljts i högre instanser, meddelade Kungl. Maj:t utslag den 8 december 1930, varigenom Holmgren för konkursbedrägeri genom falsk bokföring dömdes till straffarbete i två år jämte ett års påföljd enligt 2 kap. 19 § allmänna strafflagen. Detta straff nedsatte sedermera Kungl. Maj:t av nåd till ett år nio månaders straffarbete med oförändrad påföljd.

Enligt för armén vid tiden för Holmgrens avgång ur tjänst gällande pensionsbestämmelser gick den, som efter erhållet avsked från tjänstebefattning blivit genom i vederbörlig ordning meddelat beslut dömd till straffpåföljd enligt 2 kap. 19 § allmänna strafflagen, förlustig rätten till pension i dess helhet. I enlighet härmed förklarade direktionen över arméns pensionskassa genom utslag den 17 december 1930 Holmgren från och med den 1 januari 1931 förlustig såväl den s. k. kassapensionen som de till väsentlig del av statsmedel utgående förmånerna av fyllnadspension, pensionsförbättring och pensionsförhöjning. På därom av Holmgren gjord ansökning medgav emellertid Kungl. Maj:t genom beslut den 13 mars 1931, att Holmgren finge från och med den 1 januari 1931 åtnjuta pension från arméns pensionskassa med 600 kronor för år — motsvarande kassapensionen — dock utan rätt till tilläggsförmåner.

I en i första kammaren vid 1933 års riksdag väckt *motion* (nr 182) hemställdes, att Holmgren måtte räknat från och med den 1 januari 1931 åter komma i åtnjutande av de honom före sistnämnda tidpunkt för kaptensbeställningen tillkommande pensionsförmånerna. Till stöd för förslaget anfördes i huvudsak följande:

Det synes rimligt, att Holmgren medges rätt att återfå samtliga de pensionsförmåner han gått förlustig. Det av Holmgren begångna brottet har icke skett emot staten och är icke ens begånget under tid, då han innehaft beställning i statens tjänst, utan efter det att han redan lämnat militärtjäns-

ten och under väl kända, säregna förhållanden. Skulle Holmgren, som nu praktiskt taget är förhållandet, vara berövad så gott som hela sin pension, måste detta därför anses innebära en ytterligare och icke heller motiverad straffpåföljd.

Holmgren torde för sitt och sin hustrus uppehälle vara så gott som helt beroende av pensionen, då han på grund av sin ålder har stora svårigheter att vinna en arbetsanställning, som kan giva honom hans uppehälle.

Med hänsyn härtill och till Holmgrens långvariga, väl vitsordade militär-tjänstgöring samt hans likaledes långvariga, frivilliga arbete inom det militära närstående områden ävensom till av honom nedlagt osjälviskt arbete inom det kommunala livet synes det skäligt, att han åter får komma i åtnjutande av fulla pensionsförmåner.

I utlåtande nr 34, p. 12, i anledning av förenämnda motion anförde *bankoutskottet*, bland annat, följande:

Av utredningen framgår, att Holmgren av sina pensionsförmåner för innehavd kaptensbeställning gått förlustig 3,912 kronor om året, dyrtidstillägg oberäknat, och att han äger uppbära endast den s. k. kassapensionen å 600 kronor. Enligt utskottets mening tala emellertid starka skäl för att Holmgren erhåller rätt att åtnjuta ytterligare viss del av pensionsförmånen.

Utskottet vill i sådant avseende till en början framhålla, att de för den allmänna civilförvaltningen och kommunikationsverken gällande bestämmelserna i fråga om förverkande av intjänta pensionsförmåner vid enahanda straff som det Holmgren ådömda hava en mindre sträng innebörd än de för armén gällande reglerna, i det att en tredjedel av det ursprungliga pensionsbeloppet (enligt kommunikationsverkens pensionslag den s. k. avgiftspensionen) må behållas av vederbörande pensionstagare. Det torde i detta sammanhang böra erinras, att framlagda förslag rörande ny militär pensionslagstiftning åsyfta att åstadkomma likformighet mellan det civila och det militära pensionsväsendet beträffande bestämmelserna om förverkande av pension.

Vidare må framhållas, att tidigare i vissa liknande fall meddelats dispens från ifrågavarande för arméns personal gällande bestämmelser. Senast har detta skett genom 1932 års riksdags beslut i anledning av proposition nr 102 angående viss pensionsrätt för f. d. kaptenen L. O. A. Liberg. Riksdagens beslut innebar, att Liberg, som förklarats förlustig samtliga till honom av statsmedel utgående pensionsförmåner, finge åtnjuta en tredjedel av det honom för innehavd kaptensbeställning tillkommande pensionsbeloppet. Det må påpekas, att det i detta fall gällde förbrytelse under tjänstutövning. I motsats härtill har Holmgren icke begått något brott i sin statstjänst.

Om utskottet alltså på grund av här antydda förhållanden funnit sig böra tillstyrka, att Holmgren erhåller ytterligare pensionsförmån, har utskottet likväl ansett sig icke kunna biträda motionärernas förslag om att Holmgren skulle återfå hela det tidigare pensionsbeloppet. I anslutning till de för civila befattningshavare gällande bestämmelserna vill utskottet förorda, att Holmgren må komma i åtnjutande av en tredjedel av sina förut uppburna pensionsförmåner. Vid bifall härtill skulle Holmgren få åtnjuta 1,504 kronor för år jämte därå belöpande dyrtidstillägg.

Det synes skäligt, att den tillstyrkta pensionsförmånen i sin helhet får utgå räknat från och med den 1 januari 1931, med avdrag givetvis för den del därav, som han i form av kassapension redan uppburit.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde bankoutskottet, att Holmgren måtte medgivas rätt att räknat från och med den 1 januari 1931 åtnjuta en tredjedel av det honom för innehavd kaptensbeställning närmast före nämnda dag tillkommande pensionsbeloppet.

Riksdagen (skr. nr 271) biföll denna bankoutskottets hemställan.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 20 december 1937 dagtecknad skrift har Holmgren hemställt om vidtagande av åtgärd för beredande åt honom av full tjänstepension från och med den 1 januari 1931. Till stöd för framställningen har Holmgren framhållit, att enligt numera gällande bestämmelser i militära tjänstepensionsreglementet pensionstagare, som efter avskedet ådömts ansvar för brott, begånget efter avgången från statstjänsten, äger bibehålla sin pension oavkortad, varför Holmgren, om dessa bestämmelser blivit å honom tillämpliga, icke skulle hava gått förlustig någon del av pensionsrätten. I anslutning härtill har Holmgren vidare anført, bland annat, följande:

Det synes mig uppenbart, att den princip, som sålunda kommit till uttryck i nu gällande militära tjänstepensionsreglemente, är fullt riktig. Det kan nämligen icke vara i överensstämmelse med tidens krav, att en befattningshavare, som intjänat sin rätt till pension, skall gå denna sin rätt förlustig blott därför, att han sedermera efter sitt avsked ådömts ansvar på grund av förfarande, som icke har något som helst att skaffa med hans förhållanden i tjänsten. Statens straffanspråk måste vara mer än väl tillgodosett genom de lidanden, jag fått undergå genom domens verkställighet och den påföljd, varmed straffet var förknippat. En extra påföljd i form av pensionens bortfallande kan därför icke på något sätt vara motiverad och drabbar mig och de mina så mycket värre, som den ju icke liksom själva straffet med hänsyn till tiden är av övergående natur. Även om jag genom riksdagens beslut delvis åter insatts i min förutvarande rätt, synes det mig dock ur alla synpunkter befogat, att jag kommer i åtnjutande av hela min pension.

Jag har sedan min frigivning försökt att, så gott sig göra låtit, försörja mig av egen kraft, men med hänsyn till min och min hustrus ålder är det utan vidare uppenbart, att möjligheterna till en sådan försörjning äro mycket små.

Av ansökningen och handlingarna i övrigt i ärendet inhämtas, att Holmgren, efter att under åren 1932—1934 hava innehaft vissa anställningar av tillfällig natur, under augusti 1934 vann anställning som kontorsbiträde hos statens spannmålsnämnd, vilken anställning han innehade till och med augusti 1935. Efter sistnämnda tidpunkt har han intill utgången av år 1940 innehaft förordnande såsom reseombud för utövande av kontroll över uppborren från kvarnarna av veteavgift m. m., därav till utgången av november 1939 hos statens jordbruksnämnd och under tiden december 1939—december 1940 hos statens livsmedelskommission. I sistberörda egenskap har Holmgren åtnjutit ersättning i form av dagarvode, senast utgörande 20 kronor. På grund av iråkad långvarig sjukdom (kronisk ledgångsreumatism) har han efter utgången av december månad 1940 icke kunnat erhålla förlängt förordnande såsom reseombud och kan numera — enligt vad livsmedelskommissionen upplyst — icke, i den mån han överhuvud taget visar sig arbetsför, hos kom-

missionen påräkna annan befattning än anställning tills vidare till den 1 juli 1941 såsom extra tjänsteman med betydligt lägre arvode än han under senare år åtnjutit.

Arméförvaltningens civila departement har i ett den 3 januari 1938 avgivet utlåtande framhållit, att ett bifall till framställningen skulle innebära, att bestämmelserna i militära tjänstepensionsreglementet bleve tillämpliga å Holmgren, som redan före reglementets tillkomst avgått från sin befattning vid försvarsväsendet. Med hänsyn till de konsekvenser, som härav skulle kunna uppkomma, ansåge sig civila departementet icke kunna tillstyrka bifall till framställningen.

Statskontoret har under åberopande av Kungl. Maj:ts beslut den 6 mars 1936, innefattande avslag å framställning om förhöjd pension åt en f. d. överkontrollör vid postverket, vilken i likhet med Holmgren efter avgång ur tjänst ådömts straff för förbrytelse utom tjänsten, förklarat sig icke kunna tillstyrka bifall till förevarande framställning.

I skrivelse den 10 januari 1941 har *statens livsmedelskommission* hemställt om vidtagande av åtgärd för beredande åt Holmgren av full egenpension såsom kapten för tid, som avsåges i hans framställning, eller där så ej befundes möjligt åtminstone från och med den 1 januari 1941. Kommissionen har därvid bland annat anfört följande:

Då Holmgren, vilken under sitt fleråriga arbete hos statens spannmåls- och jordbruksnämnder samt hos livsmedelskommissionen gjort sig förtjänt av uteslutande goda vitsord, nu vid 68 års ålder måst frånträda sin befattning som reseombud, har livsmedelskommissionen funnit angeläget, att Holmgren med hänsyn till sagda arbete erhåller tillägg av lämplig storlek till de pensionsförmåner, vartill han för närvarande eljest må vara berättigad.

Då särskild ålderspension enbart på grund av Holmgrens anställning hos nyssnämnda civila myndigheter, med hänsyn till gällande grunder för åtnjutande av pensionsrätt, icke synes kunna utverkas, har kommissionen därför velat hemställa, att denna anställning åtminstone räknas Holmgren tillgodo för utfyllnad av hans egenpension såsom officer.

Upplyningsvis torde här kunna tilläggas, att Holmgren, som är gift och för sina efterlevande äger rätt till full familjepension såsom kapten — frånsett pension och det arvode, som han ännu äger uppbära hos livsmedelskommissionen — icke synes förfoga över nämnvärda tillgångar eller inkomster.

I anledning av vad statskontoret anfört till stöd för sitt avstyrkande av den föreliggande framställningen må nämnas, att det av statskontoret åberopade fallet visserligen formellt sett är likartat med det nu förevarande, i det att den ifrågavarande posttjänstemannen, vilken avgått i förtid med sjukpension, begått förbrytelse utom statstjänsten och lagförts för brottet först efter avgång ur tjänsten, i enlighet varmed han fått behålla en tredjedel av sjukpensionen. Sakligt sett föreligga emellertid så stora skiljaktigheter i de två fallen, att Kungl. Maj:ts avslagsbeslut i det tidigare ärendet skäpligen ej synes böra åberopas för avslag å Holmgrens ansökning. Under det att det brott, som Holmgren låtit komma sig till last, begicks först efter Holm-

grens avgång ur statstjänst och saknade varje som helst samband med denna, dömdes omförmälde posttjänsteman, som samtidigt med sin statstjänst innehade befattning såsom sekreterare och kassör i resepostexpediterarnas sjukförsäkring, för vissa manipulationer i samband med handhavandet av denna kassas penningmedel, vilka manipulationer lågo i tiden före avgången ur tjänst. Därest denne befattningshavare i vanlig ordning lagförts för förseelserna före avskedets beviljande, torde han hava blivit avsatt och därmed förverkat sin rätt till tjänstepension.

För egen del finner jag mig med hänsyn till de förhållanden, som i nu föreliggande fall äro för handen, och med hänsyn jämväl tagen till Holmgrens väl vitsordade tjänstgöring hos livsmedelskommissionen och vissa andra civila statliga institutioner böra ifrågasätta, att Holmgren, då han nu på grund av ålder och sjukdom lämnar sin anställning hos livsmedelskommissionen, beredes förbättrad ställning i pensionshänseende. Jag anser mig dock ej kunna tillstyrka, att Holmgren, vilken jämlikt statsmakternas tidigare beslut för närvarande äger uppbära en tredjedel av kaptenspensionen, berättigas åtnjuta denna pension i sin helhet — varigenom han skulle försättas i samma läge som om de först efter hans avgång ur militärtjänst tillkomna bestämmelserna i militära tjänstepensionsreglementet ägt å honom tillämpning — utan finner skäligt förorda, att han erhåller rätt att åtnjuta ytterligare en tredjedel av pensionen eller 1,504 kronor. Sammanlagda pensionsförmånen för Holmgren bleve vid bifall härtill 3,008 kronor för år jämte dyrtidstillägg. Den nu föreslagna pensionsförbättringen synes böra få av Holmgren åtnjutas från och med månaden näst efter den, varunder han avgått från anställningen hos livsmedelskommissionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. kaptenen vid Norrlands artilleriregemente Nils Uno Gustaf Holmgren må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar nu innehavd anställning hos statens livsmedelskommission, åtnjuta två tredjedelar av det honom för kaptensbeställningen närmast före den 1 januari 1931 tillkommande pensionsbeloppet.

2:o.

Extra tvättbiträdet vid serafimerlasarettet Signe Johanna Johnsson. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Johnsson är född den 3 maj 1884 och således 56 år gammal;

att hon från och med den 15 oktober 1915 varit anställd såsom tvättbiträde vid serafimerlasarettet, från vilken anställning hon från och med den 10 april 1940 åtnjutit ledighet på grund av sjukdom;

att — sedan staten från och med den 1 juli 1937 övertagit driften vid serafimerlasarettet, varvid lasarettet ställts under direktionens för karolinska

sjukhuset förvaltning — Johnsson erhållit ställning såsom extra tjänsteman med avlöning enligt av nämnda direktion fastställd löneplan;

att Johnssons avlöningsförmåner, inberäknat dyrtidstillägg, under åren 1935—1939 uppgått till i medeltal omkring 2,050 kronor för år;

samt att Johnsson, som under tiden maj—augusti 1940 vårdats å sjukhus för skallskada, bröstkräfta samt blodpropp i höger lunga, icke förväntas kunna återinträda i tjänstgöring.

Direktionen för karolinska sjukhuset har, i anledning av en av Johnsson hos direktionen gjord framställning, hemställt om utverkande av pension åt Johnsson till skäligt belopp och därvid anfört, bland annat, följande:

Genom beslut den 26 juli 1940 har Kungl. Maj:t förordnat, att för den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalen vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, som erhöle extra ordinarie anställning, skulle tillsvidare, räknat från och med den 1 juli 1940, tillämpas ett tjänstepensionsunderlag av 1,104 kronor samt att pensionsåldern skulle inträda vid utgången av den månad, under vilken befattningshavaren uppnådde en levnadsålder av 60 år. På grund av sin iråkade sjukdom kunde Johnsson icke erhålla för vinnande av extra ordinarie anställning föreskrivet friskbetyg. Med hänsyn till Johnssons långa anställningstid vid serafimerlasarettet vill direktionen dock livligt tillstyrka, att pension beredes Johnsson och att pensionsbeloppet bestämmes enligt grunder, som skulle hava ägt tillämpning, om Johnsson hade varit extra ordinarie befattningshavare och fått tillgodoräkna hela sin föregående tjänstetid. Om Johnsson kunde kvarstå i tjänst till den dag hon uppnår 60 års ålder, skulle hon under nu angiven förutsättning kunna uppnå en för pension beräknelig tjänstetid av 28 år 6 månader och erhålla en avkortad pension å 1,052 kronor ($114/120 \times 1,104 = 1,048:80$).

Statskontoret har tillstyrkt beredande av pension åt Johnsson till belopp av 756 kronor och därvid beträffande pensionsbeloppets beräkning anfört, bland annat, följande:

De av Johnsson åtnjutna löneförmånerna motsvara närmast — efter frånräknande av vad som kan anses motsvara dyrtidstillägg — lön i 1 löneklassen å G-ort i de före den 1 juli 1939 för civilförvaltningen gällande allmänna löneplanerna, till vilka de i civila tjänstepensionsreglementet fastställda pensionsunderlagen äro anknutna. Med utgångspunkt från lönen å A-ort i samma löneklass, 1,500 kronor, skulle — med en beräknad anställningstid av 25 år — pensionen för Johnsson kunna bestämmas till ($\frac{2}{3} \times 1,500 = 1,000$; $1,000 - 10$ procent därav = 900 ; $\frac{25}{30} \times 900 =$) i avrundat tal 756 kronor för år. Detta belopp synes tämligen väl anpassa sig till de pensioner, som genom statsmakternas beslut vid 1939 års lagtima riksdag beviljats sömmerskorna vid serafimerlasarettet Hilma Augusta Nilsson och Engla Helena Nordin samt badbiträdet därstädes Hilda Sofia Johansson (prop. nr 194, p. 8; bankoutsk. utl. nr 39, p. 8; riksd. skr. nr 222).

Även jag finner mig böra förorda, att pension utverkas åt Johnsson. Beträffande avvägningen av pensionen ansluter jag mig till statskontorets förslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att extra tvättbiträdet vid serafimerlasarettet Signe Johanna Johnsson må från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnat sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 756 kronor.

3:o.

Förra städerskan vid centraltullkammaren i Stockholm Anna Sofia Högström. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Högström är född den 19 augusti 1873 och således 67 år gammal;

att hon utfört städningsarbete vid tullverket åtminstone under tiden 1 januari 1918—30 september 1940 eller under 22 år 9 månader;

att hon därvid under åren 1918 och 1919 biträtt sin moder med städningsarbete i tullverket men sedan år 1920 självständigt omhänderhaft städningsarbetet;

att Högströms dagliga arbetstid, såvitt kunnat utrönas, utgjort under tiden januari 1920—september 1924 lägst 2 timmar och högst något över 4 timmar, under tiden oktober 1924—februari 1935 8 à 9 timmar och under tiden därefter i medeltal omkring 3 1/2 timmar;

att hennes ersättning för städningsarbetet — förutom viss gottgörelse för s. k. storrengöring — utgått med omkring 2,700 kronor under ett vart av åren 1925—1934 och med i medeltal omkring 1,100 kronor för år under åren 1935—1939;

samt att hon mot erläggande av en engångssumma av omkring 7,000 kronor, utgörande hennes samtliga besparingar, blivit inskriven såsom pensionär å Danviks hem för sin återstående livstid.

Högström har hos Kungl. Maj:t anhållit om pension.

Generaltullstyrelsen har i infordrat utlåtande anfört, bland annat, följande:

Med hänsyn till arbetstidens längd och avlöningens storlek torde anställningen åtminstone från och med oktober månad 1924, eller sålunda under omkring 16 år, få anses hava utgjort Högströms huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Under sin anställning har hon gjort sig förtjänt av gott vitsord.

Högströms ifrågavarande anställning har icke varit av sådan beskaffenhet, att tjänstepensionsreglementet för arbetare kunnat vinna tillämpning på henne. Hon lär icke heller kunna erhålla pension enligt kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst. Vid den tidpunkt, då hon uppnådde 60 års ålder, hade hon nämligen under blott omkring nio år innehaft sådan anställning i tullverket, som kan anses hava utgjort hennes huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, under det att för kungörelsens tillämpning kräves, att den sammanlagda tiden i dylik anställning uppgår till femton år eller, under viss förutsättning, endast obetydligt understiger denna tid.

Med hänsyn till att den dagliga arbetstiden under en avsevärd del av Högströms anställningstid, såvitt kunnat utrönas, icke torde hava uppgått till

tre timmar och med beaktande av att hon i egenskap av pensionär å Danviks hem åtnjuter därmed förenade förmåner finner styrelsen tveksamt, hurvida pension av statsmedel bör beredas henne. Skulle emellertid beviljandet av pension i ett fall som det förevarande stå i överensstämmelse med hittills följd praxis på området, vill styrelsen icke motsätta sig, att en mindre årlig pension tillerkännes henne, att utgå från och med den 1 oktober 1940.

Statskontoret har anfört, att ämbetsverket svårligen kunde finna omständigheterna i föreliggande fall sådana, att pension av statsmedel borde ifrågakomma, och förty funne sig förhindrat tillstyrka bifall till framställningen.

Med hänsyn till att anställningen i tullverket — på sätt även generaltullstyrelsen vitsordat — under åtminstone 16 år utgjort Högströms huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, anser jag mig kunna tillstyrka, att pension av statsmedel utverkas åt Högström. Pensionen synes mig skäligen böra bestämmas till 408 kronor för år. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra städerskan vid centraltullkammaren i Stockholm Anna Sofia Högström må, räknat från och med den 1 oktober 1940, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 408 kronor.

4:o.

Vaktmästaren vid tekniska skolan i Stockholm Carl Lorentz Ferdinand Granfelt. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Granfelt är född den 27 mars 1877 och således nära 64 år gammal;

att han från och med den 1 oktober 1915 eller under mer än 25 år varit anställd såsom vaktmästare vid tekniska skolan i Stockholm;

att den av Granfelt innehavda befattningen enligt föreliggande förslag till viss omorganisation av tekniska skolan (jfr årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, punkt 184) kommer att indragas med utgången av innevarande läsår;

att Granfelts tjänstgöring, vilken väsentligen varit förlagd till kvällarna, omfattar 26 $\frac{1}{2}$ timmar i veckan, varjämte han är skyldig att utom tjänstgöringstiden utföra förekommande reparationer å skolans möbler och inventarier, vilket arbete beräknas taga i anspråk omkring 6 timmar i veckan;

att han förutom sin tjänstgöring vid skolan i förhyrd lokal utom skolan bedrivit snickeriverksamhet, vilken emellertid varit av ringa omfattning och lämnat honom endast en mindre årlig inkomst, varför hans inkomst av vaktmästarsysslan varit hans huvudsakliga förvärvskälla;

samt att Granfelts avlöningsförmåner uppgå till 1,670 kronor för år jämte dyrtidstillägg enligt för befattningshavare vid statens oreglerade verk gällande grunder.

Styrelsen för tekniska skolan i Stockholm har hemställt om utverkande av pension åt Granfelt med 1,113 kronor 33 öre för år, motsvarande två tredjedelar av den honom tillkommande lönen, att utgå från och med den 1 juli 1941 under förutsättning att hans arbete vid skolan komme att upphöra i och med utgången av innevarande läsår.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 25 januari 1941 tillstyrkt pension åt Granfelt och därvid föreslagit, att pensionen måtte med utgångspunkt från det pensionsunderlag å 1,320 kronor, som pläгат tillämpas vid beredande av riksdagspension åt vaktmästare vid vissa statliga undervisningsanstalter, och i enlighet med i utlåtandet närmare angivna grunder fastställas till 1,068 kronor för år.

Statskontoret har i utlåtande den 7 februari 1941 — under erinran att statsmakterna vid tidigare tillfällen beviljat pension åt vaktmästare vid tekniska skolan, exempelvis år 1929 åt vaktmästaren E. V. Almberg (prop. nr 71; bankoutsk. utl. nr 24, p. 102; riksd. skr. nr 215, p. 78) — tillstyrkt utverkande åt Granfelt av pension av statsmedel. Mot det av skolöverstyrelsen föreslagna pensionsbeloppet, 1,068 kronor för år, har ämbetsverket icke funnit anledning till erinran.

Även jag anser mig böra tillstyrka, att pension utverkas åt Granfelt. Med hänsyn till de av Granfelt åtnjutna avlöningsförmånerna och vad som blivit upplyst rörande omfattningen av hans tjänstgöring synes emellertid pensionen böra bestämmas till något lägre belopp än vad ämbetsverken ifrågasatt. För egen del vill jag såsom i förevarande fall skälig pension föreslå 900 kronor för år. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vaktmästaren vid tekniska skolan i Stockholm Carl Lorentz Ferdinand Granfelt må från och med månaden näst efter den, varunder hans anställning vid skolan upphör, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 900 kronor.

5:o.

Förre förmannen och ordningsvakten vid karolinska sjukhusets nybyggnad Erik Axel Pettersson Törnblom. Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Törnblom är född den 17 maj 1877 och således 63 år gammal;

att han under tiden 1 november 1895—31 oktober 1898 innehaft fast anställning vid Svea ingenjörsbataljon;

att han under tiden februari 1912—februari 1918 under sammanlagt omkring 1 år 2 månader varit anställd såsom arbetare vid statens järnvägsbyggnader;

att han under åren 1918 och 1919 sammanlagt 1 år 6 månader tjänstgjort

såsom arbetsförmän vid arméns intendenturförråd i Boden eller vid arbeten inom Bodens fästning;

att han under tiden 1 januari 1921—15 mars 1923 arbetat såsom förman vid Södra Sveriges statsarbeten;

att han under tiden 1 november 1931—30 april 1940 innehaft anställning såsom förman och ordningsvakt vid karolinska sjukhusets nybyggnad och under tiden 1 maj—30 november 1940 varit extra arbetare vid sjukhuset;

att Törnblom — utöver förenämnda anställning i statens tjänst om tillhoppa omkring 17 år — enligt egna uppgifter, vilka dock ej kunnat bestyrkas, fullgjort arbete för statens räkning under sammanlagt 8 år 7 månader;

att Törnbloms inkomster av anställningen vid karolinska sjukhuset under åren 1935—1937 utgjort 4,200 kronor för år jämte förmån av fri bostad samt under åren 1938, 1939 och 1940 uppgått till respektive 4,700, 4,830 och 3,912 kronor.

Karolinska sjukhusets byggnadskommitté har, med anledning av en av Törnblom hos direktionen för sjukhuset gjord och av direktionen till byggnadskommittén överlämnad ansökning, hemställt om utverkande av pension åt Törnblom.

Statskontoret har anfört, att då Törnblom syntes kunna åberopa en sammanlagd anställningstid i statens tjänst av omkring 17 år, ämbetsverket — med hänsyn jämväl till statsmakternas beslut i tidigare med det förevarande likartade fall — icke ville motsätta sig, att pension bereddes Törnblom från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. Pensionens belopp syntes statskontoret lämpligen böra bestämmas till 504 kronor för år.

Statens pensionsanstalt har i avgivet utlåtande anfört, att pension enligt kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst ej kunde beredas Törnblom, enär det icke kunnat styrkas, att han vid den tidpunkt, då han uppnådde 60 års ålder, innehaft anställning i statens tjänst under en tid av sammanlagt minst 15 år. Pensionsanstalten hade emellertid ej något att erinra mot att framställning gjordes hos riksdagen om pension åt honom. Pensionen syntes ämbetsverket skäligen böra bestämmas till 540 kronor för år eller det i förenämnda kungörelse för manlig arbetare angivna beloppet för en anställningstid understigande 20 år.

I likhet med myndigheterna anser jag mig böra tillstyrka, att pension utverkas åt Törnblom. Pensionen synes mig skäligen böra bestämmas till det av statens pensionsanstalt föreslagna beloppet, 540 kronor för år. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre förmannen och ordningsvakten vid karolinska sjukhusets nybyggnad Erik Axel Pettersson Törnblom må, räknat från och med den 1 december 1940, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 540 kronor.

6:o.

Förste postiljonen Erik Albin Salander. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Salander är född den 17 maj 1877 och således 63 år gammal;

att han antogs till extra vaktbetjänt vid postverket den 18 november 1898, utnämndes till ordinarie vaktbetjänt den 27 december 1902 samt befordrades till sin nuvarande befattning som förste postiljon (lönegrad A 8) den 23 december 1911;

samt att han vid utgången av maj månad 1941 uppnår för honom gällande pensionsålder.

Under tjänstgöring i postkupé å järnvägssträckan Kiruna—Luleå blev Salander den 14 mars 1918 utsatt för olycksfall. Därvid synes hava tillgått så, att Salander, efter det att postvagnen urspårat till följd av axelbrott, under försök att stoppa tåget slungats av vagnen och vid fallet ådragit sig åtskilliga skador av svårartad beskaffenhet. I anledning av olycksfallet åtnjöt Salander sammanhängande sjukledighet under tiden 15 mars 1918—31 januari 1921, under vilken tid han på grund av gällande avlöningsbestämmelser uppbar oavkortad lön och i mån av behov åtnjöt läkarvård å postverkets bekostnad. Därutöver tilldelade generalpoststyrelsen vid tre olika tillfällen Salander gratifikationer till ett sammanlagt belopp av 600 kronor såsom ersättning för utgifter, vilka förorsakats honom genom olycksfallet. Från och med den 1 februari 1921 bereddes Salander, enär hans arbetsförmåga genom olycksfallet blivit nedsatt och han till följd därav blivit urståndsatt att utföra mera ansträngande arbete eller utföra full dagstjänst, särskild lättare tjänstgöring vid postkontoret i Luleå med en daglig arbetstid av allenast fem timmar. Denna tjänstgöring har Salander sedan uppehållit med vissa avbrott i anledning av sjukdom m. m.

I en vid 1927 års riksdag inom andra kammaren väckt *motion* (nr 229) hemställdes, att riksdagen måtte bevilja Salander särskild ersättning i anledning av olycksfallet, avvägd såväl med hänsyn till den minskade årliga inkomst, som Salander erhöle på grund av utebliven befordran, som med hänsyn till de lidanden och den försvagade hälsa, som blivit en följd av olyckshändelsen.

I yttrande över motionen framhöll *generalpoststyrelsen*, att, enär Salander genom det svårartade olycksfallet tillskyndats stora kroppsliga och andliga lidanden och åsamkats ekonomiska förluster, billighetsskäl syntes kunna åberopas för att Salander av statsverket bereddes ytterligare ersättning, desto mera som han syntes hava drabbats av olycksfallet under försök att, utan hänsyn till fara för eget liv, rädda såväl människoliv som även egendom av betydande värde. Denna ersättning torde lämpligen kunna beräknas med hänsyn till den förlust, Salander på grund av olycksfallet tillskyndats genom uteblivande av befordran till överpostiljon, som han före år 1926 med sannolikhet kunnat påräkna, därest hans tjänsteduglighet icke blivit av olycksfallet nedsatt. Styrelsen förklarade sig därför ej hava något att erinra

mot att Salander från den 1 januari 1926 under sin återstående tjänstetid i postverket finge åtnjuta ett årligt understöd av postmedel till belopp av — förutom dyrtidstillägg — 432 kronor, utgörande skillnaden i den fasta avlöningen för en förste postiljon och en överpostiljon. Tillika framhöll styrelsen, att Salander vid avgången ur postverkets tjänst billigtvis syntes böra erhålla pension som överpostiljon.

Bankoutskottet (utl. nr 37, p. 8) tillstyrkte beredande åt Salander, räknat från och med ingången av år 1927, av ersättning, som av generalpoststyrelsen sålunda föreslagits. I likhet med generalpoststyrelsen fann utskottet billighetsskäl tala för att Salander vid avgång ur tjänst tillerkändes pension med belopp, motsvarande vad som tillkomme överpostiljon. Frågan härom syntes emellertid utskottet icke då böra göras till föremål för riksdagens beslut.

Riksdagen (skr. nr 215, p. 7) beslöt i enlighet med bankoutskottets hemställan och anslöt sig jämväl till utskottets uttalande i pensionsfrågan.

I skrivelse den 7 februari 1941 har *generalpoststyrelsen*, med anledning av en av Salander hos styrelsen gjord framställning, hemställt, att Salander efter avgång ur tjänst med utgången av maj månad 1941 måtte få åtnjuta tjänstepension till samma belopp, som jämlikt civila tjänstepensionsreglementet utgår till överpostiljon (lönegrad A 10). Styrelsen har härvid erinrat, att ett i viss mån likartat ärende varit föremål för beslut av 1928 års riksdag (prop. nr 140, p. 4; bankoutsk. utl. nr 31, p. 4; riksd. skr. nr 353, p. 4), då förste postiljonen Johannes Andersson Almén beviljades tilläggspension, motsvarande skillnaden i pension för en förste postiljon och en överpostiljon.

Statskontoret har i utlåtande den 21 februari 1941 anfört, att ämbetsverket med hänsyn till riksdagens tidigare i föreliggande fråga gjorda uttalande ville tillstyrka tilläggspension åt Salander, vilken reglements enligt torde vara berättigad till hel pension såsom förste postiljon med 1,920 kronor för år. Tilläggspensionen torde därvid böra bestämmas till ett årligt belopp av 240 kronor, motsvarande skillnaden mellan för överpostiljon och förste postiljon fastställt pensionsunderlag.

Under återopande av vad i ärendet förekommit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förste postiljonen Erik Albin Salander må från och med dagen näst efter den, då han avgår ur tjänst, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningens enligt tillkommande tjänstepension — tilläggspension med 240 kronor för år, att utgå av postmedel.

7:o.

Förra översköterskan vid garnisonssjukhuset å Karlsborg Anna Tjernberg. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Tjernberg är född den 1 juli 1886 och alltså den 1 juli 1941 uppnår 55 års ålder;

att hon efter genomgången sjuksköterskeutbildning innehaft bland annat följande anställningar vid civila sjukvårdsanstalter, nämligen

såsom översköterska och operationssköterska vid länslasarettet i Norberg under tiden 1 februari 1909—20 september 1911 (2 år 7 månader 20 dagar),

såsom avdelningssköterska vid lasarettet i Eskilstuna under tiden 21 september 1911—1 juni 1912 (8 månader 11 dagar),

såsom översköterska och operationssköterska vid länslasarettet i Piteå under tiden 15 juli 1913—15 juli 1920 (7 år) och

såsom husmoder och instruktionssköterska vid länslasarettet i Hudiksvall under tiden 15 januari 1921—1 oktober 1928 (7 år 8 månader 17 dagar);

att den av Tjernberg vid länslasarettet i Hudiksvall innehavda sjuksköterskebefattningen förenats med pensionsrätt i statens pensionsanstalt från och med den 1 januari 1922, därvid rätt till tjänstårsberäkning medgavs Tjernberg för tiden från och med den 1 juli 1916, d. v. s. i den utsträckning, som erfordrades för att Tjernberg under förutsättning av oavbruten tjänstårsberäkning efter inträdet i anstalten till pensionsåldern skulle kunna uppnå för hel tjänstepension erforderligt antal tjänstår;

att hon den 1 januari 1930 tillträtt icke-ordinarie anställning såsom översköterska vid medicinska avdelningen vid garnisonssjukhuset å Karlsborg, vilken anställning jämväl varit förenad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt;

att Tjernberg, sedan hon från och med den 3 maj 1932 erhållit ledighet från sistnämnda befattning på grund av nervsjukdom, icke medgivits återinträda i tjänst och uppsagts från anställningen med utgången av november månad samma år;

att hon därefter icke lyckats vinna förnyad anställning vid försvarsväsendet eller annan med pensionsrätt förenad anställning men under åtskilliga tidsperioder under åren 1934—1941 fullgjort vikariatstjänstgöring vid Gävle och Söderhamns lasarett ävensom vid centrallasarettet i Kalmar, för vilken tjänstgöring hon erhållit de bästa vitsord.

Därest Tjernberg icke före uppnåendet den 1 juli 1941 av för sjuksköterskor gällande pensionsålder, 55 år, erhållit förnyad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad befattning, äger hon vid sistnämnda tidpunkt tillträda allenast s. k. uppskjuten tjänstepension från pensionsanstalten. Denna pension kommer enligt verkställda beräkningar att årligen uppgå till 70 kronor, vartill kommer pensionstillägg å 70 kronor och pensionsförhöjning å 16 kronor ävensom dyrtidstillägg.

Tjernberg har i en till Kungl. Maj:t ställd, den 17 april 1939 dagtecknad skrift gjort framställning i syfte att hon — därest förnyad anställning, med vilken följde pensionsrätt, icke kunde beredas henne vid försvarsväsendet — måtte komma i åtnjutande av tillägg till den pension, som författnings-

enligt tillkomme henne från statens pensionsanstalt. Till stöd för framställningen har Tjernberg framhållit, att hon uppsagts från anställningen vid garnisonssjukhuset å Karlsborg, trots att hon blivit friskförklarad, samt att enligt hennes förmenande uppsägningen icke kunde anses förenlig med rättvisa och billighet.

Arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse, som den 30 maj 1939 avgivit gemensamt utlåtande i ärendet, hava därvid hemställt, att framställningen, i vad den avsåge beredande åt Tjernberg av förnyad anställning vid försvarsväsendet, icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Beträffande Tjernbergs framställning om förbättrade pensionsförmåner har i utlåtandet anförts, att civila departementet och sjukvårdsstyrelsen funne framställningen i denna del behjärtansvärd.

Statens pensionsanstalt har i utlåtande den 12 juni 1939 tillstyrkt viss förhöjning av den uppskjutna tjänstepension, som syntes tillkomma Tjernberg efter uppnådd ålder av 55 år, och därvid anført, bland annat, följande:

Därest Tjernberg skulle från och med den 1 juli 1939 vinna ny anställning i sjuksköterskebefattning med pensionsrätt i pensionsanstalten och kvarstå i befattningen till uppnåendet av pensionsåldern den 1 juli 1941, skulle hon bliva berättigad till genast börjande pension, vilken, vid det förhållande att hon icke skulle kunna räkna 25 tjänstår, komme att beräknas försäkringstekniskt. I det för Tjernberg i pensionshänseende ogynnsammaste fallet, d. v. s. om hon skulle vinna anställning i icke statlig sjuksköterskebefattning med det lägsta för sjuksköterska förekommande tjänstepensionsunderlaget eller 1,000 kronor, skulle pensionsförmånerna därvid bliva pension 631 kronor och pensionsförhöjning 125 kronor, tillhoppa 756 kronor.

Det synes dock antagligt, att Tjernberg icke kan vinna ny, med pensionsrätt förenad anställning och därför icke kan bliva författningensligt berättigad till annan pension än s. k. uppskjuten tjänstepension.

Med hänsyn till de enligt pensionsanstaltens mening behjärtansvärda omständigheterna i förevarande fall synes det emellertid skäligt, att Tjernberg, därest hon icke på grund av ny anställning blir berättigad till genast börjande pension, kommer i åtnjutande av förbättrade pensionsförmåner. Förbättringen synes förslagsvis böra avpassas så, att Tjernberg efter pensionsålderns uppnående kommer i åtnjutande av pensionsförmåner ungefär motsvarande dem, som skulle hava tillkommit henne för det fall, att hon från och med den 1 juli 1939 vunnit ny anställning i icke statlig sjuksköterskebefattning med ett pensionsunderlag av 1,000 kronor. Härför erfordras, att Tjernberg tillerkännes en förhöjning å den uppskjutna tjänstepensionen med 380 kronor till 450 kronor. Inberäknat pensionstillägg 180 kronor och pensionsförhöjning 126 kronor skulle de sammanlagda förmånerna, bortsett från dyrtidstillägg, därvid komma att uppgå till 756 kronor eller till samma belopp som nyss angivna genast börjande pension.

Pensionsanstalten får därför föreslå, att den uppskjutna tjänstepension, som enligt reglementet för pensionsanstalten må tillkomma Tjernberg, måtte förhöjas med 380 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 19 juli 1939 anført, att ämbetsverket med hänsyn till de i ärendet förebragta omständigheterna ansåge sig böra biträda det förslag, som framlagts av statens pensionsanstalt.

Då Tjernberg, som snart uppnår den för sjuksköterskor stadgade pensionsåldern, ännu icke vunnit någon ny, med pensionsrätt förenad anställning, synes kunna förutsättas, att hon författningsenligt icke kan bliva berättigad till annan pensionsförmån än den förut omförmälda, från statens pensionsanstalt utgående uppskjutna tjänstepensionen å 156 kronor för år jämte dyrtidstillägg. Med hänsyn till de särskilda förhållanden, som här föreligga och som närmare belysas av handlingarna i ärendet, anser jag mig emellertid böra förorda, att — på sätt de hörda myndigheterna även tillstyrkt — förbättrade pensionsförmåner beredas Tjernberg. Beträffande avvägningen av pensionsförhöjningen ansluter jag mig till statens pensionsanstalts förslag.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att den uppskjutna tjänstepension, som enligt reglementet för statens pensionsanstalt må tillkomma förra översköterskan vid garnisonssjukhuset å Karlsborg Anna Tjernberg, må förhöjas med 380 kronor.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:0—7:0 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. Schwartz.